HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

11 ianuarie 2007 *

În cauza C-279/05,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de College van Beroep voor het bedrijfsleven (Țările de Jos), prin decizia din 30 iunie 2005, primită de Curte la 11 iulie 2005, în procedura

Vonk Dairy Products BV

împotriva

Productschap Zuivel,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul P. Jann, președinte de cameră, domnii K. Lenaerts, J. N. Cunha Rodrigues, M. Ilešič (raportor) și E. Levits, judecători,

* Limba de procedură: olandeza.

avocat general: doamna E. Sharpston,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 29 martie 2006,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Vonk Dairy Products BV, de J. H. Peek, advocaat;

— pentru Regatul Țărilor de Jos, de doamnele H. G. Sevenster și M. de Mol, în calitate de agenți;

— pentru Republica Elenă, de domnul I. Chalkias și de doamna S. Papaioannou, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamnele C. Cattabriga și M. van Heezik, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 7 iunie 2006,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea având ca obiect pronunțarea unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolelor 16-18 din Regulamentul (CEE) nr. 3665/87 al Comisiei din 27 noiembrie 1987 de stabilire a normelor comune de aplicare a sistemului de restituiri la export pentru produsele agricole (JO L 351, p. 1) și a articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/1995 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene (JO L 312, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 1, p. 166).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Vonk Dairy Products BV și Productschap Zuivel (grupare profesională din industria lactatelor) cu privire la retragerea și recuperarea, cu o majorare de 15 %, a unei restituiri la export diferențiate primite de reclamanta din acțiunea principală.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

Regulamentul nr. 3665/87

3 Articolul 1 din Regulamentul nr. 3665/87 prevede:

„Fără să aducă atingere derogărilor prevăzute în reglementările comunitare pentru anumite produse, prezentul regulament stabilește norme comune detaliate pentru

aplicarea sistemului de restituiri la export, denumite în continuare «restituiri», instituit sau prevăzut prin:

[...]

— articolul 17 din Regulamentul (CEE) nr. 804/68 (lapte și produse lactate),

[...]" [traducere neoficială]

4 Articolele 4-6 din același regulament menționează:

„*Articolul 4*

(1) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolelor 5 și 16, achitarea restituirii este condiționată de prezentarea dovezii faptului că produsele din declarația de export acceptată au părăsit teritoriul vamal al Comunității în stare nealterată în termen de 60 de zile de la această acceptare.

[...]

Articolul 5

(1) Plata restituirii diferențiate sau nediferențiate este supusă, pe lângă condiția ca produsul să fi părăsit teritoriul vamal al Comunității, condiției ca produsul să fi fost [...] importat într-o țară terță și, după caz, într-o țară terță determinată în termen de 12 luni de la data acceptării declarației de export:

(a) în cazul în care există îndoieli serioase în privința destinației reale a produsului [...]

[...]

Dispozițiile articolului 17 alineatul (3) și ale articolului 18 sunt aplicabile în cazurile vizate de primul paragraf.

Autoritățile competente ale statelor membre mai pot solicita și dovezi suplimentare, care să le convingă că produsul a fost introdus în realitate, în aceeași stare, pe piața țării terțe importatoare.

[...]

În cazul în care există îndoieli serioase în privința destinației reale a produselor, Comisia poate solicita statelor membre să aplice dispozițiile alineatului (1).

[...]

Articolul 6

Dacă, înainte de a părăsi teritoriul vamal al Comunității, un produs trecut într-o declarație vamală acceptată traversează un alt teritoriu al Comunității decât cel al statului membru pe teritoriul căruia această declarație a fost acceptată, dovada că produsul a părăsit teritoriului vamal al Comunității se va face cu ajutorul originalului documentului de control T5 prevăzut în articolul 1 din Regulamentul (CEE) nr. 2823/87 andosat corespunzător.

[...]" [traducere neoficială]

5 Articolele 16 și 17 din Regulamentul nr. 3665/87 prevăd:

„*Articolul 16*

(1) În cazul în care cuantumul de restituire diferă în funcție de destinație, restituirile sunt achitate în funcție de condițiile suplimentare stabilite în articolele 17 și 18.

[...]

Articolul 17

(1) Produsul trebuie să fie importat în aceeași stare în țara terță sau într-una dintre țările terțe pentru care se aplică restituirea în termen de 12 luni de la data acceptării declarației de export;

[...]

(3) Produsul este considerat importat atunci când au fost finalizate toate formalitățile vamale de punere în consum în țara terță." [traducere neoficială]

6 Articolul 18 din același regulament conține lista exhaustivă a tuturor probelor cu înscrisuri pe care exportatorii trebuie să le prezinte pentru a demonstra că produsul a făcut obiectul tuturor formalităților vamale de punere în consum. Printre dovezile cerute de această dispoziție figurează o copie a documentului de transport.

7 În timpul perioadei la care se raportează faptele din acțiunea principală, articolului 18 menționat i-au fost aduse amendamente în mai multe rânduri, dar acestea nu au incidență asupra soluției din acțiunea principală.

8 Articolul 23 din Regulamentul nr. 3665/87 prevede:

„(1) În cazul în care suma achitată în avans este mai mare decât suma datorată în realitate pentru exportul în cauză sau pentru un export echivalent, exportatorul rambursează diferența dintre cele două sume majorată cu 15 %.

[...]" [traducere neoficială]

Regulamentul nr. 2988/95

9 Articolul 1 din Regulamentul nr. 2988/95 prevede:

„(1) În scopul protejării intereselor financiare ale Comunităților Europene, se adoptă prin prezenta o reglementare generală privind controalele uniforme, măsurile și sancțiunile administrative privind abaterile de la dreptul comunitar.

(2) Constituie abatere orice încălcare a unei dispoziții de drept comunitar, ca urmare a unei acțiuni sau omisiuni a unui agent economic, care poate sau ar putea prejudicia bugetul general al Comunităților sau bugetele gestionate de acestea, fie prin diminuarea sau pierderea veniturilor acumulate din resurse proprii, colectate direct în numele Comunităților, fie prin cheltuieli nejustificate."

10 În conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Regulamentul nr. 2988/95:

„Termenul de prescripție a acțiunii este de patru ani de la săvârșirea abaterii menționate la articolul 1 alineatul (1). Cu toate acestea, normele sectoriale pot să prevadă un termen mai scurt, care nu poate fi însă mai mic de trei ani.

În cazul unor abateri continue sau repetate, termenul de prescripție curge din ziua în care încetează săvârșirea abaterii respective. În ceea ce privește programele multianuale, termenul de prescripție trebuie, oricum, să curgă până la finalizarea programului.

[...]"

Reglementarea națională

11 Articolul 9 din legea privind reglementarea în domeniul importului și exportului de bunuri (Wet houdende een regeling op het gebied van de invoer en de uitvoer van goederen) din 5 iulie 1962 (Stb. 1962, nr. 295), astfel cum a fost modificată prin legea din 4 iunie 1992 (Stb. 1992, nr. 422), prevede:

„1. Ministrul competent poate anula orice autorizație, restituire, subvenție sau exonerare în cazul în care datele care au fost furnizate în vederea obținerii lor se dovedesc a fi atât de inexacte sau incomplete încât cererea ar fi făcut obiectul unei decizii diferite dacă circumstanțele exacte ar fi fost cunoscute în detaliu la momentul examinării acestora.

2. Orice subvenție sau restituire acordată în cadrul aplicării unui regulament adoptat de către o instituție a Comunităților Europene poate de asemenea să fie anulată dacă rezultă dintr-o dispoziție aplicabilă adoptată de o asemenea instituție că beneficiarul său nu avea dreptul la aceasta."

12 Potrivit articolelor 1, 85 și 118, precum și anexei I la regulamentul privind importul și exportul de produse agricole (Regeling in- en uitvoer landbouwgoederen) din 9 martie 1981 (Stcrt. 1981, nr. 50), dispoziții adoptate în temeiul articolului 11 din legea menționată la punctul anterior al prezentei hotărâri, Productschap Zuivel este competentă pentru acordarea și anularea restituirilor aplicabile în privința brânzeturilor.

Acțiunea principală și întrebările preliminare

13 Din 1988 până în 1994, reclamanta din acțiunea principală a exportat în fiecare an către Statele Unite ale Americii 300 de loturi de brânză italiană „pecorino", adică în total 2 100 de loturi.

14 Pentru aceste exporturi, ea a primit de la pârâtul din acțiunea principală restituirile diferențiate acordate în temeiul Regulamentului nr. 3665/87, care au devenit definitive ca urmare a ridicării garanțiilor constituite atunci când pârâtul din acțiunea principală a primit documentele care demonstrau că loturile menționate fuseseră puse în liberă circulație în Statele Unite ale Americii.

15 Suma restituirilor pentru brânzeturile în cauză era mai ridicată pentru exporturile către Statele Unite ale Americii decât pentru cele către Canada.

16 Reiese din dosarul prezentat Curții că Algemene Inspectiedienst (serviciul general de inspecție, denumit în continuare „AID") al Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Ministerul Agriculturii, Naturii și Pescuitului) a condus o primă anchetă privind exporturile de brânzeturi din acțiunea principală.

17 Deoarece această anchetă a dezvăluit abateri reținute în sarcina reclamantei din acțiunea principală, AID a cerut US Customs (autoritățile vamale din Statele Unite ale Americii) din New York să deschidă o anchetă administrativă asupra exporturilor respective din perioada cuprinsă între 1988 și 1994.

18 Această a doua anchetă a dezvăluit că, pe durata perioadei menționate, 75 de loturi de brânză (adică aproximativ 1,47 milioane de kilograme) au fost aproape imediat reexportate către Canada prin Orlando Food Corporation, intermediar în Statele Unite ale Americii al reclamantei din acțiunea principală, în cea mai mare parte a cazurilor cu destinația National Cheese & Food Company, societate cu sediul în Ontario. Aceeași anchetă a demonstrat de asemenea că rolul reclamantei din acțiunea principală nu s-a limitat la exportarea loturilor de brânză respective spre Statele Unite ale Americii, deoarece aceasta era informată despre transferurile către Canada și era de asemenea implicată în vânzarea loturilor menționate în această țară. În plus, între reclamanta din acțiunea principală și societatea National Cheese & Food Company a existat un schimb de corespondență în această privință.

19 Ca urmare a acestei a doua anchete, Officier van Justitie (procurorul) din Roermond (Țările de Jos) a deschis o anchetă judiciară împotriva reclamantei din acțiunea principală și a responsabililor acesteia, cu acuzația de fals în înscrisuri, cererile de restituiri diferențiate fiind prezumate constitutive de fals, din moment ce menționau Statele Unite ale Americii ca destinație pentru consum, deși unele loturi de brânză au fost trimise în Canada, unde au fost comercializate. AID a consemnat rezultatele primei anchete într-un proces-verbal din 5 martie 1997.

20 Printr-o scrisoare din 18 septembrie 1997, pârâtul din acțiunea principală a comunicat reclamantei din acțiunea principală că a primit procesul-verbal menționat la punctul precedent din prezenta hotărâre, a cărui copie era anexată la această scrisoare.

21 Prin decizia din 18 aprilie 2001, pârâtul din acțiunea principală a anulat deciziile de acordare de restituiri la export în privința celor 75 de loturi în litigiu și a cerut rambursarea unei sume de 2 795 841,72 NLG, corespunzând diferenței dintre restituirile diferențiate aplicabile, pe de o parte, pentru Statele Unite ale Americii și, pe de altă parte, pentru Canada, majorate cu 15 %.

22 Deoarece pârâtul din acțiunea principală a respins ca nefondată contestația introdusă împotriva acestei decizii de către reclamanta din acțiunea principală, aceasta a formulat o acțiune în fața instanței de trimitere. În sprijinul acestei acțiuni, reclamanta din acțiunea principală invocă faptul că ea a îndeplinit toate condițiile prevăzute la articolul 4, la articolul 17 alineatul (3) și la articolul 18 din Regulamentul nr. 3665/87 pentru a obține restituiri diferențiate pentru loturile de brânză respective și că reexportarea ulterioară a unora dintre aceste loturi către Canada nu avea nicio consecință asupra acordării acestor restituiri. Ea se referă în această privință la hotărârea din 14 decembrie 2000, Emsland-Stärke (C-110/99, Rec., p. I-11569), apreciind că pârâtul din acțiunea principală nu a dovedit existența unei practici abuzive în sarcina sa, în sensul hotărârii menționate. În consecință, reclamanta din acțiunea principală consideră că restituirile în cauză nu i-au fost plătite pe nedrept și au devenit definitive după ce ea a făcut dovada importului, precum și a punerii în consum în Statele Unite ale Americii.

23 Reclamanta din acțiunea principală susține de asemenea că abaterea care îi este reproșată nu este nici continuă și nici repetată, întrucât cea mai mare parte a loturilor pe care le-a exportat în Statele Unite ale Americii nu au fost reexportate, și concluzionează că termenul de prescripție nu a fost întrerupt. În realitate, ancheta judiciară are ca obiect falsurile în înscrisuri, și nu anularea restituirilor la export sau cererea de rambursare. În plus, ancheta menționată a fost efectuată de către alte autorități decât pârâtul din acțiunea principală, astfel încât nu putea fi considerată un act de întrerupere. Reclamanta din acțiunea principală adaugă că nici procesul-verbal din 5 martie 1997, nici scrisoarea pârâtului din acțiunea principală din 18 septembrie 1997 nu precizau actele asupra cărora existau suspiciuni.

24 În sfârșit, reclamanta din acțiunea principală consideră că pârâtul din acțiunea principală nu a putut să își bazeze decizia de majorare cu 15 % a sumei care trebuia rambursată pe Regulamentul nr. 3665/87, deoarece restituirea diferențiată nu a fost instituită decât pentru motive politice.

25 Pârâtul din acțiunea principală consideră acțiunea nefondată. Acesta susține că este esențial pentru plata restituirilor diferențiate ca produsele care sunt vizate să fie efectiv introduse pe piața de destinație. El concluzionează că faptul că o anumită cantitate din brânzeturile respective a fost reexportată către Canada implică rambursarea restituirilor diferențiate în discuție în acțiunea principală. Întemeindu-se pe hotărârea din 31 martie 1993, Möllmann-Fleisch (C-27/92, Rec., p. I-1701), acesta apreciază că documentele de import nu constituie decât un indiciu care poate fi respins în ceea ce privește acordarea restituirilor diferențiate în sensul Regulamentului nr. 3665/87. Prin urmare, el consideră că restituirile menționate au fost plătite pe nedrept.

26 În ceea ce privește prescripția, pârâtul din acțiunea principală susține că decizia din 18 aprilie 2001, prin care a solicitat rambursarea, a intervenit în termenul cerut de Regulamentul nr. 2988/95. În realitate, termenul menționat nu a început să curgă înainte de ultima operațiune de export, care, conform declarației de export, a avut loc la 28 septembrie 1994. Termenul de prescripție a fost ulterior întrerupt în luna iulie 1997, prin perchezițiile efectuate în acea perioadă în cadrul anchetei judiciare, precum și la 18 septembrie 1997, prin trimiterea procesului-verbal din 5 martie 1997 către reclamanta din acțiunea principală.

27 În acest context, Collège van Beroep voor het bedrijfsleven a hotărât să suspende cauza și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolele 16-18 din Regulamentul nr. 3665/87, așa cum erau aplicabile la momentul pertinent, trebuie interpretate în sensul că, dacă au fost plătite

restituiri diferențiate cu titlu definitiv după acceptarea documentelor de import, reexportarea mărfurilor, descoperită ulterior, ar putea conduce la calificarea ca nejustificată a plății acestor restituiri numai în caz de practică abuzivă a exportatorului?

2) Dacă răspunsul la prima întrebare este negativ, care sunt criteriile care permit să se determine în ce circumstanțe reexportarea mărfurilor conduce la calificarea ca nejustificate a restituirilor diferențiate plătite cu titlu definitiv?

3) Care sunt criteriile care permit să se aprecieze dacă abaterea este continuă sau repetată, în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95? [M]ai precis, [...] abaterea este continuă sau repetată atunci când privește o parte relativ mică din ansamblul operațiunilor efectuate pe durata unei perioade determinate, iar operațiunile pentru care este constatată abaterea vizează întotdeauna loturi diferite?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

28 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere urmărește să afle, în esență, dacă, în cadrul unei proceduri de retragere și de recuperare a restituirilor la export diferențiate care au fost plătite cu titlu definitiv în temeiul Regulamentului nr. 3665/87, constatarea caracterului nejustificat al restituirilor respective necesită să fie făcută dovada unei practici abuzive a exportatorului.

29 Trebuie subliniat de la început că acordarea de restituiri la export diferențiate este supusă tuturor condițiilor prevăzute de Regulamentul nr. 3665/87, care sunt enunțate la articolele 4-6, pe de o parte, și 16-18, pe de altă parte. Or, din dosarul prezentat Curții rezultă că reclamanta din acțiunea principală a îndeplinit în mod formal toate condițiile prevăzute de regulamentul menționat, astfel încât restituirile în cauză i-au fost plătite cu titlu definitiv. În special, rezultă din decizia de trimitere că pârâtul din acțiunea principală nu s-a folosit de posibilitatea, prevăzută la articolul 5 alineatul (1) litera (a) al patrulea paragraf și la articolul 18 alineatul (2) din Regulamentul nr. 3665/87, de a solicita, înainte ca restituirile respective să devină definitive, dovezi suplimentare de natură a demonstra că produsele respective au fost efectiv introduse în aceeași stare pe piața terței țări importatoare.

30 Trebuie subliniat că, potrivit deciziei de trimitere, decizia de solicitare a rambursării restituirilor respective nu se întemeiază pe caracterul defectuos al documentelor de import prezentate de reclamanta din acțiunea principală, ci pe circumstanța că anumite loturi de brânză au fost reexportate către o altă țară terță aproape imediat după importarea lor în Statele Unite ale Americii.

31 În această privință, trebuie amintit că aplicarea regulamentelor comunitare nu poate fi extinsă până la acoperirea anumitor practici abuzive ale agenților economici (hotărârea din 11 octombrie 1977, Cremer, 125/76, Rec., p. 1593, punctul 21, și hotărârea Emsland-Stärke, citată anterior, punctul 51).

32 Constatarea caracterului nejustificat al restituirilor la export diferențiate acordate cu titlu definitiv în sensul Regulamentului nr. 3665/87 impune, prin urmare, dovedirea unei practici abuzive din partea exportatorului, atunci când o parte din ansamblul produselor vizate a fost aproape imediat reexportată către o altă țară terță.

33 Dovada respectivă presupune, pe de o parte, un ansamblu de împrejurări obiective din care să rezulte că, în pofida unei respectări formale a condițiilor prevăzute de reglementarea comunitară, obiectivul urmărit de această reglementare nu a fost

atins și, pe de altă parte, un element subiectiv care constă în voința de a obține un avantaj rezultat din reglementarea comunitară creând în mod artificial condițiile necesare pentru obținerea sa (hotărârea din 21 iulie 2005, Eichsfelder Schlachtbetrieb, C-515/03, Rec., p. I-7355, punctul 39 și jurisprudența citată). Existența acestui element subiectiv poate fi stabilită mai ales prin dovedirea unei înțelegeri secrete între exportatorul beneficiar al restituirilor și importatorul produsului într-o țară terță, alta decât țara importatoare.

34 Este de competența instanței de trimitere să verifice dacă elementele constitutive ale unei practici abuzive sunt întrunite în acțiunea principală, potrivit regulilor de probă din dreptul național, atât timp cât nu se aduce atingere eficacității dreptului comunitar (hotărârea Emsland-Stärke, citată anterior, punctul 54 și jurisprudența citată, precum și hotărârea Eichsfelder Schlachtbetrieb, citată anterior, punctul 40).

35 Guvernul olandez susține în această privință că dovada unei practici abuzive a exportatorului, în sensul hotărârii Emsland-Stärke, citată anterior, nu trebuie să fie făcută decât în cazurile în care toate condițiile formale pentru acordarea restituirilor sunt îndeplinite, ceea ce nu ar fi cazul în cauza din acțiunea principală, deoarece, întrucât loturile de brânză reexportate către Canada nu au fost puse în consum pe piața din Statele Unite ale Americii, condiția de punere în consum în țara terță în sensul articolului 17 alineatul (3) din Regulamentul nr. 3665/87 nu a fost îndeplinită.

36 Acest argument nu poate fi primit. Într-adevăr, reiese, pe de o parte, de la punctul 29 al prezentei hotărâri că reclamanta din acțiunea principală a îndeplinit din punct de vedere formal toate condițiile prevăzute de Regulamentul nr. 3665/87 pentru acordarea restituirilor la export diferențiate respective, inclusiv condițiile prevăzute

la articolul 17 alineatul (3) din regulamentul menționat, astfel încât aceste restituiri i-au fost plătite cu titlu definitiv fără ca autoritățile competente ale statului membru vizat să fi considerat oportun să solicite în prealabil, în temeiul articolului 5 alineatul (1) litera (a) al patrulea paragraf din acest regulament, dovezi suplimentare că produsul a fost efectiv introdus în aceeași stare pe piața țării terțe de import. Pe de altă parte, așa cum s-a precizat la punctul 32 al prezentei hotărâri, statul membru vizat în acțiunea principală nu este îndreptățit să solicite rambursarea restituirilor plătite definitiv decât dacă se constată o practică abuzivă în sarcina exportatorului.

37 În același sens cu guvernul olandez, guvernul elen subliniază că circumstanța că nu a fost îndeplinită condiția de punere în consum pe piața țării terțe de import în cauza din acțiunea principală determină ca rambursarea restituirilor diferențiate plătite pe nedrept să poată fi solicitată în temeiul dispozițiilor Regulamentului nr. 2988/95 fără a trebui să se facă dovada unei practici abuzive a exportatorului. Acest argument nu poate fi primit, deoarece, așa cum s-a subliniat la punctul 32 al prezentei hotărâri, rambursarea restituirilor diferențiate plătite pe nedrept în privința operațiunilor respective din acțiunea principală, care s-au derulat în perioada cuprinsă între 1988 și 1994, necesită dovada unei practici abuzive din partea exportatorului. În consecință, noțiunea de abatere în sensul articolului 1 din Regulamentul nr. 2988/95 nu ar putea fi luată în considerare în această privință.

38 Având în vedere considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la prima întrebare adresată Curții că, în cadrul unei proceduri de retragere și de recuperare a restituirilor la export diferențiate plătite cu titlu definitiv în temeiul Regulamentului nr. 3665/87, constatarea caracterului nejustificat al restituirilor menționate trebuie susținută prin dovada unei practici abuzive a exportatorului, făcută conform normelor din dreptul național.

Cu privire la a doua întrebare

39 Având în vedere răspunsul afirmativ dat la prima întrebare, nu este necesar să se răspundă la a doua întrebare.

Cu privire la a treia întrebare

40 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească ce criterii permit să se aprecieze dacă o abatere trebuie să fie considerată ca fiind continuă sau repetată în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95. Instanța menționată se întreabă în special în legătură cu situația în care abaterea privește o parte relativ mică din ansamblul operațiunilor realizate într-o perioadă determinată și privește întotdeauna loturi diferite.

41 Așa cum a subliniat, în esență, avocatul general la punctul 82 din concluziile sale, o abatere este continuă sau repetată în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95 atunci când este comisă de un agent economic comunitar care obține avantaje economice dintr-un ansamblu de operațiuni similare care încalcă aceeași dispoziție comunitară.

42 Nu are nicio incidență în această privință faptul că, așa cum este cazul în speță, abaterea privește o parte relativ mică din ansamblul operațiunilor realizate într-o perioadă determinată și că operațiunile pentru care abaterea s-a constatat vizează întotdeauna loturi diferite. Într-adevăr, circumstanțele menționate nu pot să fie determinante pentru constatarea existenței unei abateri continue sau repetate, pentru că altfel ar exista riscul de a incita agenții economici să încerce să eludeze aplicarea articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, procedând la o divizare artificială a operațiunilor lor.

43 Revine instanței de trimitere să verifice, potrivit regulilor de probă din dreptul național, atât timp cât nu se aduce atingere eficacității dreptului comunitar, dacă în acțiunea principală sunt reunite elementele constitutive ale unei abateri continue sau repetate.

44 Având în vedere tot ceea ce precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare adresată că, în sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 2988/95, o abatere este continuă sau repetată atunci când este comisă de un agent economic comunitar care obține avantaje economice dintr-un ansamblu de operațiuni similare care încalcă aceeași dispoziție de drept comunitar. Faptul că abaterea privește o parte relativ mică din ansamblul operațiunilor realizate într-o perioadă determinată și că operațiunile pentru care s-a constatat abaterea vizează întotdeauna loturi diferite nu are incidență în această privință.

Cu privire la cheltuielile de judecată

45 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **În cadrul unei proceduri de retragere și de recuperare a restituirilor la export diferențiate care au fost plătite cu titlu definitiv în temeiul Regulamentului (CEE) nr. 3665/87 al Comisiei din 27 noiembrie 1987 de stabilire a normelor comune de aplicare a sistemului de restituiri la export pentru produsele agricole, constatarea caracterului nedatorat al restituirilor respective trebuie susținută de dovada unei practici abuzive a exportatorului, făcută conform regulilor de drept național.**

2) **În sensul articolului 3 alineatul (1) al doilea paragraf din Regulamentul (CE, Euratom) nr. 2988/95 al Consiliului din 18 decembrie 1995 privind protecția intereselor financiare ale Comunităților Europene, o abatere este continuă sau repetată atunci când este comisă de un agent economic comunitar care obține avantaje economice dintr-un ansamblu de operațiuni similare care încalcă aceeași dispoziție de drept comunitar. Faptul că abaterea privește o parte relativ mică din ansamblul operațiunilor realizate într-o perioadă determinată și că operațiunile pentru care abaterea s-a constatat vizează întotdeauna loturi diferite nu are incidență în această privință.**

Semnături